

Jadwiga Długoborska

Jadwiga Długoborska (z d. Wagner) urodziła się w 1899 r. w Ostrowi Mazowieckiej. Była właścicielką pensjonatu, który założyła na początku lat 30. W pierwszych miesiącach okupacji Niemcy rozpoczęli prześladowania żydowskich mieszkańców miasta. Już 11 listopada 1939 r. przeprowadzili w Ostrowi pierwszą masową eksterminację ludności żydowskiej. Tego dnia Jadwiga Długoborska udzieliła schronienia 10 osobom z żydowskich rodzin Renkant, Ryczke, Lewartowicz i Szumowicz. Dzięki jej pomocy mogli przedostać się za przebiegającą dwa kilometry dalej granicę z ZSRR i uniknąć losu rozstrzelanych wtedy przez Niemców 500 ostrowskich Żydów. Sama odmówiła podpisania volkslisty, podobnie jak cała jej rodzina.

W pensjonacie dwa pokoje zostały zamaskowane i to właśnie w nich Długoborska ukrywała potrzebujących. Nie oddzielała pomocy Żydom od działania w podziemiu. W lokalu spotykali się także oficerowie AK z miejscowego oddziału „Opocznik”: mjr Henryk Pracki „Rola”, mjr Eugeniusz Mieszkowski „Ostry”, Władysław Reda „Jeliński”, por. Edward Nowicki „Tyczka”, por. Henryk Dubois „Ryszard” – komendant ośrodka „Brok”. Mimo że codziennie Niemcy sprawdzali księgę meldunkową pensjonatu, tajemnicę swojej działalności udało jej się utrzymać niemal do końca okupacji.

Jadwiga Długoborska została aresztowana w nocy z 23 na 24 czerwca 1944 r. Od 28 czerwca była przesłuchiwana i torturowana w siedzibie gestapo przez polskojęzycznego Niemca – Antona Birkenfelda ps. „Cyk”. Została zamordowana 29 czerwca 1944 r. strzałem w tył głowy w lasach okalających Guty-Bujno. Po wycofaniu się Niemców z Ostrowi 27 sierpnia 1944 r., Wanda Wujcik w dwa tygodnie później odnalazła ciało zamordowanej siostry.

Jeden z lokatorów pani Długoborskiej posługujący się tzw. aryjskimi dokumentami zdołał uciec. Jego żona Wanda w 1964 r. poświadczyła fakt, że ukrywał się u rodziny Wagnerów i to im zawdzięcza swoje życie. Zginął w 1964 roku. Jego syn wniósł wniosek o pośmiertne odznaczenie pani Jadwigi Długoborskiej medalem Sprawiedliwych Wśród Narodów Świata, który pozostał do dzisiaj nierozpatrzone. Lokatorzy pani Jadwigi wykazali się solidarnością, nikomu nie zdradzili tajemnic pensjonatu, podobnie jak mieszkańcy Ostrowi, którzy tłumnie przyszli na jej pogrzeb 13 września 1944 i zasypali jej trumnę kwiatami. Na jej grobie został wyryty napis „Zmarła śmiercią męczeńską”.

Lucyna Radziejowska

Państwo Lucyna i Wincenty Radziejowscy mieszkali wraz z synem Mirosławem i córką Anną Danutą we wsi Płatkownica w powiecie węgrowskim. Pani Radziejowska była nauczycielką. Mjr Radziejowski służył przed wojną w 27 Pułku Ułanów. W roku 1941 państwo Radziejowscy ukryli w swoim gospodarstwie 18-letniego Wołodię Kołtuna, zbiega z obozu dla sowieckich żołnierzy w Grądach. Pomoc ta zakończyła się tragicznie dla rodziny Radziejowskich. W wyniku zarażenia się od Rosjanina tyfusem zmarł Wincenty Radziejowski. Po wywiezieniu Mirosława na roboty przymusowe do III Rzeszy, Lucyna Radziejowska została sama z 12-letnią córką.

Mimo to latem 1943 roku zgodziła się przyjąć pod swój dach kolejnych potrzebujących. Było to dwoje zasymilowanych Żydów z Warszawy, matka wraz z kilkunastoletnim synem. Prawdopodobnie posiadali fałszywe dokumenty, ponieważ mieszkali u Lucyny Radziejowskiej jawnie, choć nie opuszczali terenu gospodarstwa. Sąsiadka, pani Leokadia Szymaniak, rozmawiając z rudowłosą kobietą w okularach, nie rozpoznawała w niej Żydówki. Goście wzbudzili jednak podejrzenia u mieszkającej we wsi polskojęzycznej Niemki. W pierwszych dniach lipca 1943 roku w gospodarstwie pojawili się żandarmi niemieccy wykrzykujący słowo „Żyd”. Po krótkim śledztwie zaarrestowali Lucynę Radziejowską wraz z ukrywanymi. Matka z synem zginęli w nieznanych okolicznościach. Lucyna Radziejowska trafiła do więzienia na Pawiaku. Skazano ją na pobyt w Auschwitz-Birkenau, gdzie została przetransportowana na początku października 1943 r. Według oficjalnego obozowego powiadomienia, Lucyna Radziejowska zmarła na tyfus 31 marca 1944 roku. Osierocona Anna Danuta zamieszkała u wuja w Ostrowi Mazowieckiej.

Źródło: Instytut Pileckiego

ZAWOŁANI PO IMIENIU

29 czerwca 2019

Upamiętnienie
Jadwigi Długoborskiej
i Lucyny Radziejowskiej
zamordowanych za pomoc
okazaną Żydom w czasie
okupacji niemieckiej

PROGRAM UROCZYŚCI

11.00

Uroczysta Msza Święta

Kościół pw. Wniebowzięcia NMP
w Ostrowi Mazowieckiej, ul. 3 maja 3

12.30

Odświeżenie tablic upamiętniających

Jadwigę Długoborską

i Lucynę Radziejowską

teren przed Szkołą Podstawową
im. T. Kościuszki, ul. Partyzantów 39

ORGANIZATOR

 Instytut
Pileckiego

PARTNERZY

 MIASTO
DOSTRÓW
MAZOWIECKA

INICJATORKA
PROJEKTU

prof. Magdalena Gawin
Wiceminister Kultury
i Dziedzictwa Narodowego

Wykorzystane fotografie pochodzą
ze zbiorów rodzinnych.